

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä.¹ Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin², joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.³

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa⁴.

Yhteisöllinen oppilashuolto Oulun esiopetuksessa

Oulun kaupungin esiopetusyksiköissä nähdään tärkeänä yhteisöön kuuluminen ja vuorovaikutus ihmisten välillä. Ne ovat hyvinvoinnin, terveyden ja elämänhallinnan perusedellytyksiä. Tarkoitus on, että oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko yhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Lähtökohtana on tieto esiopetusyksiköstä lasten hyvinvointiin vaikuttavana keskeisenä kehitysympäristönä. Myönteisen lähtökohdan yhteisölliseen työhön tuo myös tieto siitä, että yhteisöllistä hyvinvointia on mahdollista vahvistaa suunnitelmallisin toimenpitein.

¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § 1 mom.

² Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (1267/2013)

⁴ Terveysthuoltolaki (1326/2010) 16 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 12 §

Kuvio 5. Yhteisöllinen oppilashuolto kuuluu kaikille.

Yhteisöllisen oppilashuollon edistäminen ja toteuttaminen kuuluu kaikille opiskeluyhteisössä työskenteleville osana heidän päivittäistä toimintaansa (kuvio 5). Tämä tarkoittaa terveyden ja hyvinvointiin liittyvien näkökohtien huomioon ottamista opetuksen sisällöissä, menetelmissä ja järjestelyissä ja muussa toiminnassa. Monien oppimiskokonaisuuksien sisältö tukee lähtökohtaisesti yhteisöllisen oppilashuollon tavoitteita.

Yhteisölliseen oppilashuoltoon kuuluu yhteistoiminnan vahvistaminen kodin ja esiopetusyksikön kesken sekä esiopetusyksikön ulkopuolisten tahojen kanssa. Esiopetusyhteisössä tapahtuvaa ennaltaehkäisevää oppilashuollollista työtä voivat olla muun muassa hyvin toimivien ryhmien muodostaminen sekä niiden toiminnan suunnittelu sekä yhdessä laaditut esiopetuksen järjestyssäännöt. Vanhempaintoimikuntatyöskentely, vanhempainillat sekä erilaiset luento- ja keskustelutilaisuudet vahvistavat kodin ja esiopetusyksikön vuoropuhelua.

Hyvinvointia ja oppimista edistävät myös lasten käyttäytymisen seuranta sekä varhainen ongelmien tunnistaminen ja niissä tukeminen. Terveystarkastukset sekä hyvinvointikyselyt esiopetusyhteisön hyvinvoinnista tarjoavat arvokasta tietoa.

Yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseksi on tarjolla runsaasti käyttökelpoisia toimintatapoja ja -malleja. Osallisuutta ja myönteistä vuorovaikutusta ja tunneilmastoa tukevat ja samalla ongelmia ehkäisevät keinot ovat ensisijaisia. Myönteisen ryhmädynamiikan tukeminen hyvän ryhmähengen edistämiseksi ja varhainen puuttuminen ryhmien toiminnan kielteisiin piirteisiin ovat tärkeitä yhteisöllisen oppilashuollon tehtäviä. Hyviä keinoja ovat esimerkiksi sosiaalisten taitojen oppimista ja ryhmäytymistä tukevat toimintatavat. Erilainen vertaistoiminta tukee lasten osallisuutta ja tuottaa hyviä tuloksia.

Yhteisölliseen oppilashuoltoon kuuluu fyysiseen oppimisympäristöön sekä arjen työrytmiin, työnkuormitukseen, lepoon ja virkistykseen sekä työergonomiaan kuuluva ohjaus ja seuranta. Mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa esiopetuksen suunnitteluun tukee lasten hyvinvointia. Terveellinen esiopetusympäristö mahdollistaa terveellisten valintojen tekemisen ja tukee terveyttä edistäviä elintapoja. Myös turvallisuuteen liittyvien riskien ennakointi ja toimintamallien suunnittelu ovat luonteeltaan yhteisöllistä toimintaa, jota tulisi kehittää yhdessä kaikkien esiopetusyhteisön jäsenten kanssa. Turvallisuuteen liittyviä toimintamalleja on myös tarpeen harjoitella yhdessä.

Jokainen osaltaan edistää lapsen ja esiopetusyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja esiopetusyksiköiden välistä yhteistyötä. Esiopetusyksikön henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista, ja henkilöstön myönteinen asenne lapsia ja yhteisöllistä toimintakulttuuria kohtaan on ratkaisevaa. Yhteisölliseen oppilashuoltoon kuuluvia osa-alueita kuvataan lisää myös luvuissa 3-5.